

niem prewencyjności ochrony (por. wyżej, pkt 2.2.4). Pytania jakie powstają w związku z analizowanym aspektem funkcji ochronnej dotyczą zwłaszcza określenia (w przestrzeni czasowej) momentu rozpoczęcia obowiązywania ochrony oraz momentu zakończenia ochrony. Rzecz jasna, kwestii tych nie należy rozwiązywać przy pomocy uogólnień, lecz trzeba analizować oddzielnie każdy możliwy środek ochrony. Niektóre środki ochrony mają szczególny charakter, który powoduje, że pytanie o ich obowiązywanie w czasie jest w zasadzie bezpodstawne. Dotyczy to zwłaszcza obowiązków informacyjnych spółki dominującej. Natomiast inne środki mają to do siebie, że określenie początkowego i końcowego momentu ich zastosowania ma istotny wpływ na ich skuteczności i sens spełnianej przez nich funkcji. Do takich środków ochrony można zaliczyć zwłaszcza prawo do żądania odkupu udziałów (*sell out*), roszczenia odszkodowawcze spółki zależnej wobec spółki dominującej. W tym ostatnim przypadku rozważenia wymaga zwłaszcza kwestia możliwości zgłoszenia takich roszczeń także po opuszczeniu koncernu (rozwiązaniu umowy koncernowej) przez spółkę zależną.

2.1.6. Zasięg terytorialny

Problem zasięgu terytorialnego ochrony grup interesów koncernu związany jest z szerszym zagadnieniem międzynarodowego prawa spółek. Problem ten pojawia się w przypadku tworzenia i funkcjonowania koncernów międzynarodowych, tj. takich, w których statut personalny⁶⁹ spółki dominującej oraz spółki zależnej jest regulowany przez odmienne porządki prawne⁷⁰ oraz koncernów, w których wspólnicy mniejszościowi oraz wierzyciele spółki zależnej mają odrębny statut personalny od statutu tej spółki⁷¹. W tym pierwszym przypadku dyskusyjne może być zwłaszcza

⁶⁹ Współcześnie dominują dwie teorie wyznaczenia statutu personalnego spółki: teoria siedziby i teoria powstania (inkorporacji) — zob. zwłaszcza W. Klyta, *Spółki kapitałowe w prawie prywatnym międzynarodowym*, Kraków 2002, s. 19 i n. oraz J. Poczobut, *Osoby prawne w polskim prawie prywatnym międzynarodowym. Projekt nowelizacji ustawy*, KPP, R. IX: 2000, z. 3, s. 529 i n.

⁷⁰ Przykładowo, według zgodnej opinii nauki niemieckiej zagraniczna spółka zależna nie może korzystać ze środków ochrony przewidzianych przez prawo niemieckie; zob. m.in. U. Hüffer, [przyp. 45], s. 1416; V. Emmerich, M. Habersack, [przyp. 21], s. 310; W. Müller, w: *Beck'sches Handbuch der AG, mit KGaA, Gesellschaftsrecht, Steuerrecht, Börsengang*, München 2004, s. 15 i n. Szerzej por. A. Langen, *Die Haftung des herrschenden Unternehmens für Verbindlichkeiten der abhängigen Gesellschaft bei einem multinationalen Unternehmen: ein Lösungsvorschlag auf der Grundlage des deutschen Konzernrechts*, Bonn 1976, s. 133 i n.

⁷¹ Zob. T. Targosz, [przyp. 49], s. 268 i n. Por. także W. Klyta, [przyp. 69], s. 146

określenie przepisów właściwych dla oceny wykonywania wpływu przez spółkę dominującą; natomiast w tym ostatnim — powstaje m.in. pytanie, czy ochronę interesów wierzycieli i wspólników mniejszościowych spółki zależnej oprócz o przepisy regulujące statut spółki zależnej czy beneficjentów ochrony⁷².

Z uwagi na fakt, że w krajach Europy Środkowo-Wschodniej większość spółek zależnych, w tym notowanych na giełdach papierów wartościowych, stanowi element multinarodowej struktury wielkich koncernów o zasięgu europejskim i światowym, omawiana problematyka ma tam istotne znaczenie. W związku z tym niektóre regulacje wprowadzone ostatnio w krajach postsocjalistycznych uwzględniają potrzebę wzmożonej ochrony interesów spółek zależnych oraz ich wspólników mniejszościowych i wierzycieli⁷³.

2.2. Funkcja organizacyjna

Funkcja organizacyjna, jak już wskazano, kładzie nacisk na ochronę interesów spółki dominującej, a także — pośrednio — koncernu jako całości, chociaż w tym drugim przypadku wchodzi w grę także funkcja równoważąca (por. niżej, pkt 2.3). Istotą analizowanej funkcji jest — w przeciwieństwie do opisanej wyżej funkcji ochronnej — oparcie regulacji na przepisach, które przewidują większą ochronę interesów spółki dominującej, aniżeli wynikałoby to z ustawowej regulacji typowej spółki. Potrzeba tej ochrony nie wynika z zagrożeń interesów spółki dominującej mogących powstać na skutek działań lub zaniechań spółki zależnej, jej wspólników, wierzycieli lub pracowników, lecz przede wszystkim jest ona uzasadniona postulatem ułatwienia lub nawet umożliwienia zarządzania koncernem przez spółkę dominującą. Jako, że koncern jest obecnie powszechnie uznaną i stosowaną w praktyce formą organizacyjną prowadzenia działalności gospodarczej⁷⁴ (przedsiębiorstwa zarobkowego), przepisy powinny gwarantować spółce dominującej i jej organom skuteczne i bezpieczne (w sensie prawnym) środki kierowania takim przedsiębiorstwem.

i n., który szeroko przedstawia aktualne problemy ochrony wspólników mniejszościowych i wierzycieli spółki kapitałowej rozważane w nauce niemieckiej.

⁷² Por. K.J. Hopt, [przyp. 3], s. 109.

⁷³ K.J. Hopt, K. Pistor, [przyp. 13], s. 30.

⁷⁴ Zob. zwłaszcza M.R. Theisen, *Der Konzern*, wyd. II, Stuttgart 2000, s. 21 i n. W ekonomii jest już ugruntowany, zaś w prawie powoli staje się powszechny pogląd, że koncerny nie są czymś niezwykłym i groźnym, ale stanowią jedynie — z prawnego punktu widzenia — typ zrzeszenia gospodarczego, którego odmiennosc polega na tym, że zrywa z paradygmatem autonomicznej spółki — zob. C. Windbichler, *Corporate Group Law for Europe*, EBOR 2000, z. 1, s. 281.